

**«ВПЛИВ СТРАХОВИКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НА
РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ»**

Шифр роботи_СКІК

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	5
1.1. Передумови проникнення іноземного капіталу на страховий ринок України.....	5
1.2. Ключові показники страхового ринку України в умовах сьогодення.....	8
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ СТРАХОВИКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	14
2.1. Загальна інформація про страхові компанії з іноземним капіталом.....	14
2.2. Вплив страховиків з іноземним капіталом на ключові показники страхового ринку України.....	18
2.3. Переваги та недоліки інтеграційних процесів на страховому ринку.....	24
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

ВСТУП

Актуальність теми. У 1999 році у вітчизняному страховому законодавстві було знято суттєві обмеження щодо присутності іноземного капіталу в Україні, що спричинило появу українських страховиків з іноземним капіталом. Особливу увагу заслуговують страховики з іноземним капіталом більшим за 50% (далі по тексту як СКІК) не лише як конкуренти вітчизняним гравцям, а з позицій виникнення загрози відтоку грошей за межі країни. Саме тому актуальними стають питання присутності і впливу СКІК на розподіл послуг і розвиток страхового ринку України в сучасних умовах.

У працях багатьох вчених, серед яких можна відмітити праці Ю. Б. Баглюка, Н. М. Внукової, О. С. Журавки, О. М. Залєтова, В. Л. Пластуна, Л. В. Шірінян та закордонних авторів К. Е. Турбиної, І. Кумінса (J. D. Cummins), П. Хадвіка (P. Hardwick), Й. Ма та Н. Поп (Y. Ma, N. Pop), розкрито питання присутності іноземного капіталу та інвестицій на страхових ринках. У літературі точаться дискусії з приводу кількості іноземних гравців на страховому ринку. За даними Нацкомфінпослуг майже всі СКІК входять до групи топ-10 рейтингу страховиків з найбільшими преміями і виплатами і фактично є впливими гравцями. З цього погляду потрібні дослідження для виявлення впливу СКІК на розвиток страхового ринку України.

Метою дослідження є дослідження теоретичних, методичних та практичних проблем впливу іноземного капіталу на розвиток страхового ринку України.

Для досягнення мети потрібно вирішити наступні **завдання**:

- дослідити передумови проникнення іноземного капіталу на страховий ринок України;
- розкрити ключові показники страхового ринку України в умовах сьогодення;
- надати інформацію про страхові компанії з іноземним капіталом;
- дослідити вплив страховиків з іноземним капіталом на ключові показники страхового ринку України;

– визначити переваги та недоліки інтеграційних процесів на страховому ринку.

Об’єктом дослідження є діяльність страховиків з іноземним капіталом на українському страховому ринку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти впливу страховиків з іноземним капіталом на розвиток страхового ринку України.

Методи дослідження: Для досягнення мети дослідження та розв’язання поставлених у роботі завдань використовувалися загальні і конкретні наукові методи дослідження: аналізу і синтезу, індукції і дедукції – при дослідженні ступеня впливу діяльності страхових компаній з іноземним капіталом на український страховий ринок; економічного і статистичного аналізу – для оцінки фінансового стану страхової компанії; наукового абстрагування та системного підходу – при розробленні шляхів удосконалення процесу оптимізації оподаткування страхової компанії.

Інформаційна база. Інформаційною базою роботи є теоретичні положення та дослідження українських і зарубіжних вчених, науковців і економістів, Закони України, дані Нацкомфінпослуг, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, публікації в засобах масової інформації, нормативно-правові акти та фінансова звітність декількох страхових компаній.

Практичне значення. Матеріал роботи може бути використаний при написанні статей. Розроблені пропозиції і рекомендації можуть бути використані в роботі страховими компаніями.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

1.1. Передумови проникнення іноземного капіталу на страховий ринок України

Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом у 1999 році спричинила суттєвий перерозподіл гравців на страховому ринку в зв'язку з приходом нових постачальників страхових послуг, які в складі капіталу мають іноземну частку понад 50%. У 2013 році страховикам - нерезидентам дозволено відкриття філій на території України, а частка страховиків з іноземним капіталом нині вже досягла рівня 25-30%.

Вихід на новий неосвоєний ринок для іноземних інвесторів є необхідністю. У більшості західних країн застраховані понад 90% ризиків, тобто можливості для розвитку страхових компаній майже вичерпані. У цьому разі проникнення на ринки інших країн просто неминуче, враховуючи те, що в Україні застраховано менш ніж 10% ризиків, а на ринку страхування життя і того менше – 1% [1].

За останні декілька років на страховому ринку відбулися десятки злиттів та поглинань за участю іноземного капіталу. Найбільшу частку в структурі присутності іноземного капіталу на страховому ринку займають Велика Британія та Кіпр (близько 40%), Австрія (15%), Росія (13%) та інші країни (32%) [1].

Найбільшими страховими компаніями з іноземним капіталом в Україні є такі: Allianz Україна (Німеччина), АХА Страхування (Франція), Європейське туристичне страхування (Німеччина), Колоннейд Україна (Канада), Українська Страхова Група (Австрія, 100% іноземний капітал), «ALICO Україна» (США).

Впровадження іноземного досвіду в діяльності національних економік потребує адаптації нормативно - правової бази міжнародним стандартам, що може призвести до деякої втрати національних переваг на страховому ринку [6]. Особливої уваги набуває значення інвестування коштів в розвиток економіки України з боку іноземних інвесторів.

За даними Державної служби статистики обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.07.2017 року становив 38981,5 млн дол. США (рис.1.1).

Рис. 1.1. Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій (млрд дол. США) в економіку України за 2010-2017 рр. *

* За матеріалами [7]

Дані свідчать, що інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Станом на 01.07.2017 р. найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 26,4% та підприємств промисловості – 26,7%.

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 25,5 %, Нідерланди – 16,2%, Російська Федерація – 11,4%, Велика Британія – 5,5%, Німеччина – 4,5%, Віргінські Острови (Брит.) – 4,3%, і Швейцарія – 3,9%.

Для повноти опису і розуміння місця України виконаємо аналіз зібраних страхових премій в розрізі країн світу. У результаті відповідного аналізу міжнародного страхового ринку було виявлено, що за розміром зібраних валових страхових премій Україна набагато відстає від провідних країн світу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика різних країн за обсягом валових страхових премій за 2015 рік, млн дол. США *

№	Країна походження	Зібрані валові премії з загальних видів страхування	Зібрані валові премії зі страхування життя	Валові зібрані премії	
				Всього	Частка у світі, %
1	Україна	3 276	310	3 586	0,08
2	Аргентина	13 957	3 359	17 317	0,37
3	Польща	9 729	8 355	18 084	0,39
4	Фінляндія	543	22 363	27 606	0,59
5	Південна Африка	9 565	44 556	54 121	1,17
6	Австралія	32 667	45 641	78 309	1,69
7	Нідерланди	75 135	26 005	10 114	2,18
8	Канада	52 334	73 010	125 344	2,70
9	Південна Корея	91 204	54 223	145 427	3,13
10	Німеччина	132 813	114 349	247 162	5,33
11	Франція	94 598	160 156	254 754	5,49
12	Китай	125 844	152 121	277 965	5,99
13	Великобританія	106 750	22 893	329 643	7,10
14	Японія	108 773	422 733	531506	11,45
15	США	726 397	532 858	1 259 255	27,13
Всього у світі		2 032 850	2 608 091	4 640 941	100

* За матеріалами [8]

Дані свідчать, що навіть такі країни, як Польща та Аргентина за обсягом страхових премій випереджають Україну, а відповідно мають більшу частку світових зібраних страхових премій. Водночас чисельність населення України є більшою за ці країни.

Таким чином, стан розвитку страхового ринку України, порівняно зі світовим ринком за такими показниками як обсяг зібраних страхових премій,

свідчить про суттєве відставання України від існуючих міжнародних стандартів.

1.2. Ключові показники страхового ринку України в умовах сьогодення

Для більш детального аналізу страхового ринку України, дослідимо страховий ринок України в останні роки в розрізі показників: за кількістю страхових компаній (life, non-life), розміром валових та чистих страхових премій та виплат, а також за розміром сформованих страхових резервів, у розрізі резервів зі страхування життя та технічних резервів.

У табл. 1.2 наведено кількість страхових компаній за 2013-2017 рр.

Таблиця 1.2

Кількість страхових компаній у 2013 – 2017 рр. *

Кількість страхових компаній	2013	2014	2015	2016	30.06.2017
Загальна кількість:	407	382	361	310	300
в т.ч. СК «non-Life»	345	325	312	271	264
в т.ч. СК «Life»	62	57	49	39	36

* Згідно з даними Нацкомфінпослуг [8]

Основні показники страхового ринку за 2013-2016 рр. наведено в табл. 1.3. Можна бачити, що обсяг валових страхових премій у 2016 році в порівнянні з 2013 роком збільшився на 6508,40 млн грн (18,5%), обсяг чистих страхових премій збільшився на 4912,50 млн грн (18,6%).

Таблиця 1.3

Основні показники страхового ринку 2013-2016 рр. *

Показник	2013	2014	2015	2016	Абсолютне відхилення			
					2014-2013	2015-2014	2016-2015	2016-2013
Страхова діяльність, млн грн								
Валові страхові премії	28661,9	26 767,3	29736,0	35 170,3	-1 894,6	2 968,7	5 434,3	6508,4

Продовження табл. 1.3

в т.ч. зі страхування життя	2476,7	2 159,8	2186,6	2 756,1	-316,9	26,8	569,5	279,4
Валові страхові виплати	4651,8	5 065,4	8100,5	8 839,5	413,60	3 035,1	739,0	4187,7
в т.ч. зі страхування життя	149,2	239,2	491,6	418,3	90,0	252,4	-73,3	269,1
Рівень валових виплат, %	16,2	18,9	27,2	25,1	0,03	0,08	-0,02	0,09
Чисті страхові премії	21551,4	18 592,8	22354,9	26 463,9	-2 958,6	3 762,1	4 109,0	4912,50
Чисті страхові виплати	4566,6	4 893,0	7602,8	8 561,0	326,4	2 709,8	958,2	3994,4
Рівень чистих виплат, %	21,20	26,30	34,0	32,3	0,05	0,08	-0,02	0,11
Страхові резерви, млн грн								
Обсяг формованих страхових резервів	14435,7	15 828,0	18376,3	20 936,7	1 392,3	2548,3	2 560,4	6501,0
в т.ч. резерви зі страхування життя	3845,8	5 306,0	6889,3	7 828,2	1 460,2	1583,3	938,9	3982,4
в т.ч. технічні резерви	10589,9	10 522,0	11487,0	13 108,5	-67,90	965	1 621,5	2518,6
Активи страховиків та статутний капітал, млн грн								
Загальні активи страховиків	66387,5	70261,2	60729,1	56075,6	3 873,7	-9532,1	-4 653,5	-10311,9
Активи визначені ст. 31 ЗУ «Про страхування»	37914	40530,1	36418,8	35071,9	2 616,1	-4111,3	-1 346,9	-2 842,1
Обсяг сплачених статутних капіталів	15232,5	15120,9	14474,8	12661,6	-111,6	-646,1	-1 813,2	-2570,9

* Розрахунки наведено згідно даних Нацкомфінпослуг [8]

Також, у 2016 році в порівнянні з аналогічним періодом 2013 року знизились такі показники, як загальні активи страховиків (18,38 %) та активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів (8,10%).

Дані таблиці 1.3 свідчать, що станом на 31.12.2016 показник загального обсягу сплачених статутних капіталів незначною мірою відхилився від аналогічного показника станом на аналогічну дату 2013 року (станом на 31.12.2013 – 15 232,50 млн грн, станом на 31.12.2016 – 12661,6 млн грн).

Страхові резерви станом на 31.12.2016 зросли на 31,1% у порівнянні з аналогічною датою 2013 року. При цьому, технічні страхові резерви збільшилися на 19,2%, а резерви зі страхування життя навпаки збільшилися на 50,9%.

На страховому ринку України в 2016 році частка non-life компаній становить 84,7%, а частка life компаній – лише 15,3%. Цей показник свідчить про низький рівень розвитку довгострокового страхування життя.

Як свідчить світовий досвід, саме страхові компанії, які займаються страхуванням життя, отримують значні доходи від інвестиційної діяльності, мобілізуючи значну частину фінансових коштів юридичних та фізичних осіб та спрямовуючи їх на різні види інвестицій.

Але динаміка щодо збору страхових платежів та страхових виплат (табл. 1.3) свідчить про позитивні зміни в розвитку страхування життя в Україні [8]. Основними факторами, що впливають на розвиток сегмента страхування життя в Україні на сучасному етапі є:

- збільшення споживчого кредитування;
- значний ріст страхових виплат по ризику «дожиття»;
- підвищення соціальної відповідальності представників середнього класу за членів своїх родин [9].

Слід також зазначити, що з моменту проголошення України незалежною державою відбулися наступні процеси, які сприяли виходу країни на міжнародний страховий ринок: систематизація нормативно-правової бази згідно з міжнародними стандартами, впровадження системи рейтингування страхових компаній за результатами їх діяльності [9].

Наш аналіз показує, що кількість страховиків на ринку може впливати на його ефективний подальший розвиток. Для цього розглянемо показники страхового ринку України за останні десять років і побудуємо дані для

страхових премій і ВВП України (рис. 1.2). Можна бачити, що чим краще значення для страхових премій, тим більшим є значення ВВП країни.

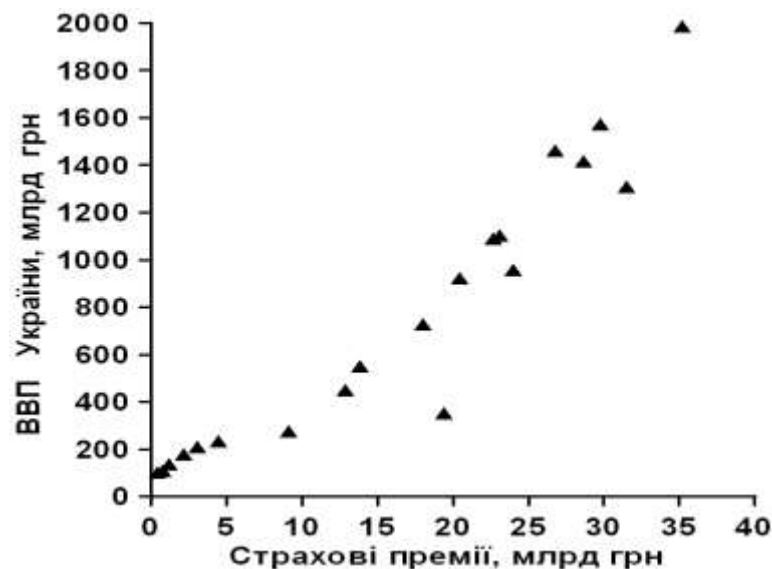

Рис. 1.2. Зв'язок ВВП України і страхових премій на страховому ринку

Таким чином, рис. 1.2 показує, що страховий ринок України є важливою складовою всієї економіки. У цілому наш аналіз виявляє як переваги, так і певні недоліки розвитку страхування. Серед позитивних результатів розвитку страхового ринку України можна назвати такі:

- підвищення рівня платоспроможності страховиків, зростання рівня капіталізації страховиків;
- розробка нових правил страхування;
- розширення частки недержавної форми власності;
- зростання обсягів страхових послуг і перестраховування.

З іншого боку, стримують розвиток страхового ринку:

- нерозвиненість страхування життя, недержавного пенсійного забезпечення;
- недосконалість законів і нормативно-правової бази;
- зосередження страхування переважно на майновому страхуванні юридичних осіб і автострахованні;
- низька довіра клієнтів.

У цілому низький рівень капіталізації та стан фінансових ресурсів страхових компаній на національному ринку є основним фактором, що негативно впливає на розвиток страхового ринку України, що не забезпечують високої конкурентоспроможності навіть на внутрішньому ринку.

Ще одним негативним чинником, що гальмує процес розвитку можна виділити низьку інвестиційну діяльність національних страховиків. У 2017 році страхові компанії інвестували кошти у банківські вклади (депозити) на рівні 50%, що забезпечує страховиків зависокою ліквідністю. Аналіз показує абсолютно нерозвиненими інвестиції в економіку України, фінансування (кредитування) житлового будівництва.

Найбільшу частку в структурі активів, якими можуть бути представлені страхові резерви вітчизняних страховиків станом на 31.12.2016 р., становлять цінні папери – 41,2% (акції – 22,7%, облігації – 2,4%, цінні папери, що емітуються державою, – 15,8%, іпотечні сертифікати – 0,3%), банківські вклади (депозити) – 32,9%, права вимоги до перестраховиків – 7,4%, грошові кошти на поточних рахунках – 8,4%, а інвестиції в економіку України за напрямами Кабінету Міністрів України – усього 0,1% [3,8].

На сучасному етапі в економіці України відбуваються такі негативні тенденції, які потребують урахування при формуванні страхового ринку [6]:

- «падіння» фондового ринку;
- збільшення ризиків, пов'язаних з інвестуванням активів фінансових установ, і неповернення кредитів;
- недовіра населення до фінансових установ, зокрема з причин затягування або відмови виконання фінансовою установою своїх зобов'язань за укладеними договорами;
- валютно-курсова нестабільність;
- збереження негативних інфляційних очікувань населення;
- небезпека подальшої тонізації економіки.

До чинників, які уповільнюють розвиток страхового ринку, належать: відсутність чіткої цілеспрямованої державної політики щодо розвитку страхування; фінансово – політична нестабільність у країні; недосконалість

страхового законодавства; низька страхова культура населення; відсутність надійності в інвестуванні.

Таким чином, сьогодні існують як позитивні моменти так і недоліки розвитку страхового ринку. Вирішення проблем вітчизняного страхового ринку дасть змогу використовувати його можливості, як потужний інструмент соціального захисту населення, а в довгостроковій перспективі стати потужним джерелом інвестиційних ресурсів.

РОЗДІЛ 2

ВПЛИВ СТРАХОВИКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

2.1. Загальна інформація про страхові компанії з іноземним капіталом

Для подальшого аналізу поділено всі страхові компанії на три категорії:

- 1) українські страховики – вітчизняні компанії з 100% українським капіталом і українські страховики з часткою іноземного капіталу до 10%;
- 2) українські страховики з часткою іноземного капіталу від 10% до 49%;
- 3) СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) [11].

Станом на 2017 рік найбільшу частку в загальній сумі іноземного капіталу становить капітал з Великої Британії, Північної Ірландії, США, Польщі, Кіпру, Нідерландів, Росії, Австрії. Приклади участі іноземних засновників наведено у таблицях 2.1 – 2.2.

Таблиця 2.1

Вибірка впливових СКІК європейського походження *

Країна походження	Іноземна компанія засновник	СКІК
Австрія	Vienna Insurance Group, ТВІН Financial Services Group NV (Нідерланди)	СК «Юпітер»
		СК «Княжа»
		СК «Глобус»
		СК «Українська страхова група»
	UNIQA Internationale Beteiligungs- Verwaltungs GmbH	СК «УНІКА»
		СК «УНІКА ЖИТТЯ»
Grazer Wechselseitige Versicherung Aktiengesellschaft	СК «ГРАВЕ Україна»	
Allianz New Europe Holdings GmbH	СК «ALLIANZ Україна»	
Німеччина	Munich Re Group	СК «Європейське туристичне страхування»
	ERGO Insurance Group	
Велика Британія	Контемпорарі Констракшн Системз ЛЛП	СК «Укрпромстрах»
	Лейкстоунз Трейд ЛТД	СК «ІНРЕЗЕРВ»
	European Bank for Reconstruction and Development, Whiteford Limited (Кіпр)	СК «Універсальна»

Продовження табл. 2.1

Польща	Powszechny Zaklad Ubezpieczen SA	СК «PZU – Україна»
		СК «ПЗУ Україна страхування життя»
Нідерланди	Aegon Group, T.A.S. Overseas Investments Limited (Кіпр)	СК «Aegon Life Ukraine»
	Інтернешнл Іншуренс Консорціум Б.В.	СК «Провідна»
	TBIH Financial Services Group N.V.	СК «Українська страхова група»
Франція	AXA Group	СК «АХА Страхування»
Німеччина	Europäische Reiseversicherung Aktiengesellschaft	СК «Європейське туристичне страхування»
Швейцарія	MetLife Global Holding Company II GmbH	СК «МетЛайф»

* Розроблено авторами за джерелом [1, с.274]

Аналіз виявляє, більшість СКІК мають іноземний капітал з Кіпру (табл. 2.2). Слід зауважити, що у більшості випадків власниками істотної участі і контролерами СКІК є громадяни України, відомі публічні особи.

Таблиця 2.2

Вибірка СКІК євразійського, східного і американського походження *

Країна походження	Іноземна компанія засновник	СКІК
Кіпр	Gramble Investments LTD	СК «Classic Life Insurance»
	Triviona Ltd, Rivolino Holdings limited, Bolroot Commercial limited, Ачілліон Коммершіал лімітед	СК «ІНГОССТРАХ»
	Lanivet Investments Limited	СК «Європейський страховий альянс»
	Scm Finance Limited	СК «АСКА»
		СК «АСКА – ЖИТТЯ»
	Ренінс Лайф Лімітед	СК «РЕНЕСАНС ЖИТТЯ»
	АВН Ukraine Limited	СК «АЛЬФА СТРАХУВАННЯ»
	T.A.S. Overseas Investments Limited	Страхова Група «ТАС»
		СК «ТАС»
		СК «ІНТО»
	ВірСКІКс Лімітед (Virsix Limited)	СК «Планета»
	Астровей Лімітед	СК «ПРОСТО-страхування»
Об'єднані Арабські Емірати	Aig Mea Holdings Limited	СК «АІГ УКРАЇНА»
США	AIG Group	СК «АІГ Українська страхова компанія»

Продовження табл. 2.2

Росія	ІНТЕРГАЗПРОД, «Сервіс Груп 2012»	СК «Український фінансовий альянс»
КАЗАХСТАН	Акціонерне товариство «БТА Банк», Geswood Holdings Limited, BACKWOOD HOLDINGS LIMITED (Кіпр)	НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ «ОРАНТА»

* Розроблено авторами за джерелом [1, с.274]

За весь період функціонування страхового ринку України в його страховому портфелі переважають види страхування з високим рівнем ризику, оскільки вони приносять великі доходи, але такий страховий портфель не здатний забезпечити фінансову стійкість страховій компанії. Компанії, що займають лідируючі позиції на українському ринку страхових послуг, за рівнем зібраних страхових премій наведені в табл. 2.3 [6]. У табл. 2.3 наведено рейтинг страхових компаній за розміром активів станом на 30.06.2017р.

Таблиця 2.3

Рейтинг страхових компаній за розміром активів *

№	Назва компанії	млн грн	Тип компанії
1	СК «КРЕМЕНЬ»	3172,75	українська (основні власники - 14 юридичних осіб)
2	СК «ІНГО УКРАЇНА»	1632,62	українська (25% капіталу з Кіпру)
3	СК «АХА Страхування»	1596,65	СКІК
4	СК «УНІКА»	1567,15	СКІК
5	СК «ALLIANZ Україна»	1473,69	СКІК
6	PZU УКРАЇНА	1416,90	СКІК
7	СК «АРСЕНАЛ СТРАХОВАННЯ»	1192,45	українська (54,5% капіталу належить юридичним особам)
8	СГ «ТАС»	1013,82	СКІК
9	СК «Українська страхова група»	856,17	СКІК
10	СК «Провідна»	744,85	СКІК

* Наведено згідно з даними [11]

За даними рейтингу складеного електронним журналом «Форіншурер» за 2016 рік, більшість СКІК займають лідируючі позиції на ринку щодо активів,

страхових премій та страхових виплат [11]. Наведена таблиця 2.3 для найкращих страховиків на ринку підтверджує такий висновок.

У таблиці 2.4 наведено топ-10 страховиків за найбільшими преміями та виплатами на страховому ринку України.

Таблиця 2.4

**ТОП-10 страховиків за найбільшими преміями і виплатами
за 2016 рік ***

№	Назва компанії	млн грн	Тип компанії
<i>Рейтинг страховиків за преміями</i>			
1	СК «КРЕМЕНЬ»	2742,11	українська (основні власники - 14 юридичних осіб)
2	СК «ІНГОССТРАХ»	1479,19	СКІК
3	СК «АРСЕНАЛ СТРАХОВАННЯ»	1211,26	українська (54,5% капіталу належить юридичним особам)
4	PZU УКРАЇНА	1120,36	СКІК
5	СК «УНІКА»	1064,12	СКІК
6	СК «АХА Страхування»	970,45	СКІК
7	СК «ІНГО УКРАЇНА»	903,45	українська (25% капіталу з Кіпру)
8	СК «Провідна»	786,64	СКІК
9	СГ «ТАС»	763,24	СКІК
10	СК «Українська страхова група»	745,95	СКІК
<i>Рейтинг страховиків за виплатами</i>			
1	СК «ІНГОССТРАХ»	1136,20	СКІК
2	СК «АХА Страхування»	601,90	СКІК
3	СК «УНІКА»	482,18	СКІК
4	СК «Провідна»	387,69	СКІК
5	СК «ІНГО УКРАЇНА»	368,35	українська (25% капіталу з Кіпру)
6	СК «ALLIANZ Україна»	341,37	СКІК
7	СК «Українська страхова група»	321,09	СКІК
8	PZU УКРАЇНА	314,41	СКІК
9	СГ «ТАС»	262,22	СКІК
10	СК «АРСЕНАЛ СТРАХОВАННЯ»	243,45	українська (54,5% капіталу належить юридичним особам)

* Розроблено авторами за джерелом [11]

Наведена табл. 2.4 для найкращих 10 страховиків на ринку виявляє, що 7 найуспішніших страховиків за преміями з наведеного переліку є страховиками іноземного походження. За показником страхових виплат також більшість страховиків є представниками СКІК. Таким чином, стан забезпечення осіб в

країні і розвиток всього страхового ринку України великою часткою визначається діяльністю СКІК.

Досліджуючи вплив позитивних та негативних аспектів, можливостей та загроз діяльності страховиків на українському страховому ринку при вступі до ЄС, слід зазначити, що пріоритетним напрямком буде створення нормативно-правової бази відповідно до європейських стандартів.

2.2. Вплив страховиків з іноземним капіталом на ключові показники страхового ринку України

У табл. 2.5 наведено результати аналізу діяльності СКІК на страховому ринку України. Аналіз виявляє тенденцію останніх років щодо зменшення не лише загальної кількості страховиків, а й СКІК.

Таблиця 2.5

Аналіз діяльності страхових компаній з іноземним капіталом *

Категорія страхової компанії	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Розподіл кількості страховиків за часткою іноземного капіталу, компаній								
Українські страховики	277	70,13	286	73,33	275	72,18	270	78,03
Українські страховики з часткою іноземного капіталу від 10% до 49%	20	5,06	20	5,13	17	4,46	15	4,34
СКІК (з іноземним капіталом понад 50%)	76	19,24	70	17,95	62	16,27	61	17,63
Дані про власників СК відсутні	22	5,57	14	3,59	27	7,09	-	-
ВСЬОГО	395	100	390	100	278	100	306	100
Розподіл страховиків за чистими страховими преміями, млрд грн								
Українські страховики	6,95	45,60	7,86	40,18	7,68	42,97	8,08	42,38
Українські страховики з часткою іноземного капіталу від 10% до 49%	1,86	12,19	2,12	10,83	1,76	9,82	1,30	6,83
СКІК (з іноземним капіталом понад 50%)	6,30	41,31	7,52	38,41	7,33	40,98	9,68	50,79
Дані про власників СК відсутні	0,14	0,90	2,07	10,58	1,11	6,23	-	-
ВСЬОГО	15,24	100,00	19,57	100	17,87	100	19,06	100

Продовження табл. 2.5

Розподіл активів страховиків, млрд грн								
Українські страховики	29,89	56,49	37,71	56,80	39,40	56,08	32,63	53,74
Українські страховики з часткою іноземного капіталу від 10% до 49%	7,18	13,58	7,57	11,40	5,90	8,39	4,84	7,97
СКІК (з іноземним капіталом понад 50%)	14,39	27,20	14,67	22,10	18,75	26,68	23,25	38,29
Дані про власників СК відсутні	1,45	2,73	6,44	9,70	6,22	8,85	-	-
ВСЬОГО	52,91	100	66,39	100	70,26	100	60,73	100

* Розраховано авторами за даними [3],[8],[10]

Проаналізувавши табл. 2.5 можна зробити висновок, що в період з 2012 по 2015 рр. активи українських страхових компаній збільшилися на 2,74 млрд грн, розмір активів українських страховиків з часткою іноземного капіталу від 10% до 49% на страховому ринку зменшився на 2,35 млрд грн, активи СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) збільшилися на 8,86 млрд. грн.

Проаналізувавши дані, можна зробити висновок, що, хоча кількість СКІК зменшилася за останні роки, але їх вагомість з кожним роком все більш зростає.

Українські страховики займають досить вагому частку на страховому ринку України. На рис. 2.1 продемонстровано розподіл кількості страховиків за часткою іноземного капіталу, компаній.

Аналізуючи розподіл кількості страховиків за часткою іноземного капіталу в цілому за 2012-2015 рр., можна зробити такий висновок:

- у 2012 році частка національних страховиків складає 70,1% (або 277 компаній), частка українських страховиків з часткою іноземного капіталу від 10% до 49% складає 5,1% (або 20 компаній), частка СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) складає 19,2% (або 76 компаній);

- у 2013 році частка національних страховиків складає 73,3% (або 286 компаній), частка українських страховиків з часткою іноземного капіталу від

10% до 49% складає 5,1% (або 20 компаній), частка СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) складає 17,95% (або 70 компаній);

- у 2014 році частка національних страховиків складає 72,2% (або 275 компаній), частка українських страховиків з часткою іноземного капіталу від 10% до 49% складає 4,5% (або 17 компаній), частка СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) складає 16,3% (або 62 компанії);

- у 2015 році частка національних страховиків складає 78,0% (або 270 компаній), частка українських страховиків з часткою іноземного капіталу від 10% до 49% складає 4,3% (або 15 компаній), частка СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) складає 17,6% (або 61 компанія).

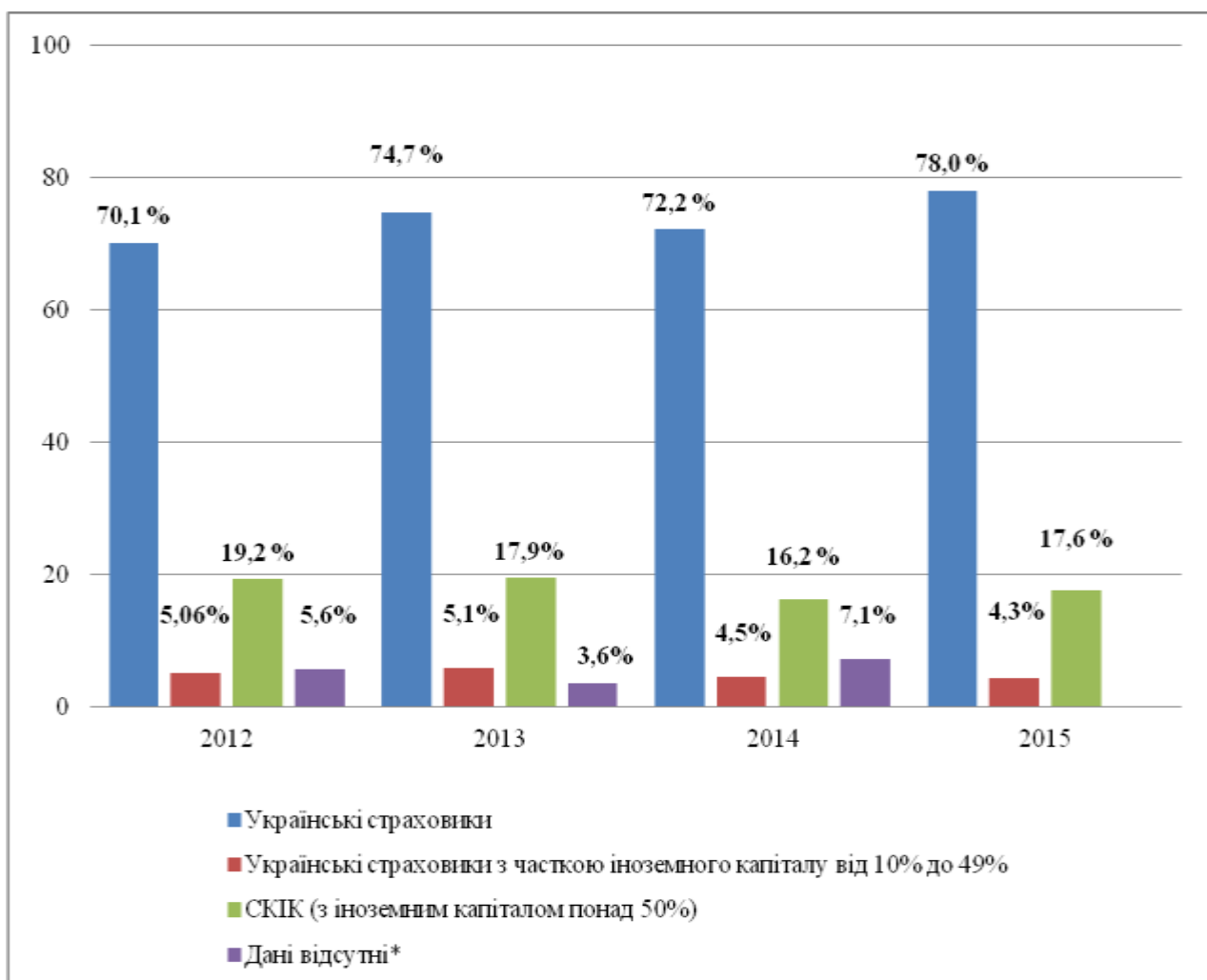

Рис. 2.1. Розподіл кількості страховиків за часткою іноземного капіталу, компаній *

* Розроблено авторами за джерелом [1]

У 2015 році порівняно з 2012 роком кількість українських страхових компаній збільшилася на 7 компаній, кількість українських страховиків з часткою іноземного капіталу від 10% до 49% зменшилася на 5 компаній, кількість СКІК (з іноземним капіталом понад 50) зменшилася на 15 компаній.

Проведемо детальний аналіз розподілу страховиків за чистими страховими преміями (рис. 2.2). Можна зробити висновок, що за кількістю зібраних чистих страхових премій українські страхові компанії та СКІК (з часткою іноземного капіталу) займають майже однакове місце на національному страховому ринку. У цьому сенсі можна говорити про 50 : 50. Якщо подивитися дані по роках, то можна побачити зростання частки іноземних страховиків і зменшення результатів українських страховиків, що не можна вважати позитивною тенденцією.

Якщо проаналізувати страховий ринок України, то можна побачити, що кількісні і вартісні показники ринку страхових послуг СКІК і українських страховиків не співпадають. За кількістю угод лідерські позиції мають українські страховики, за вартісними - СКІК.

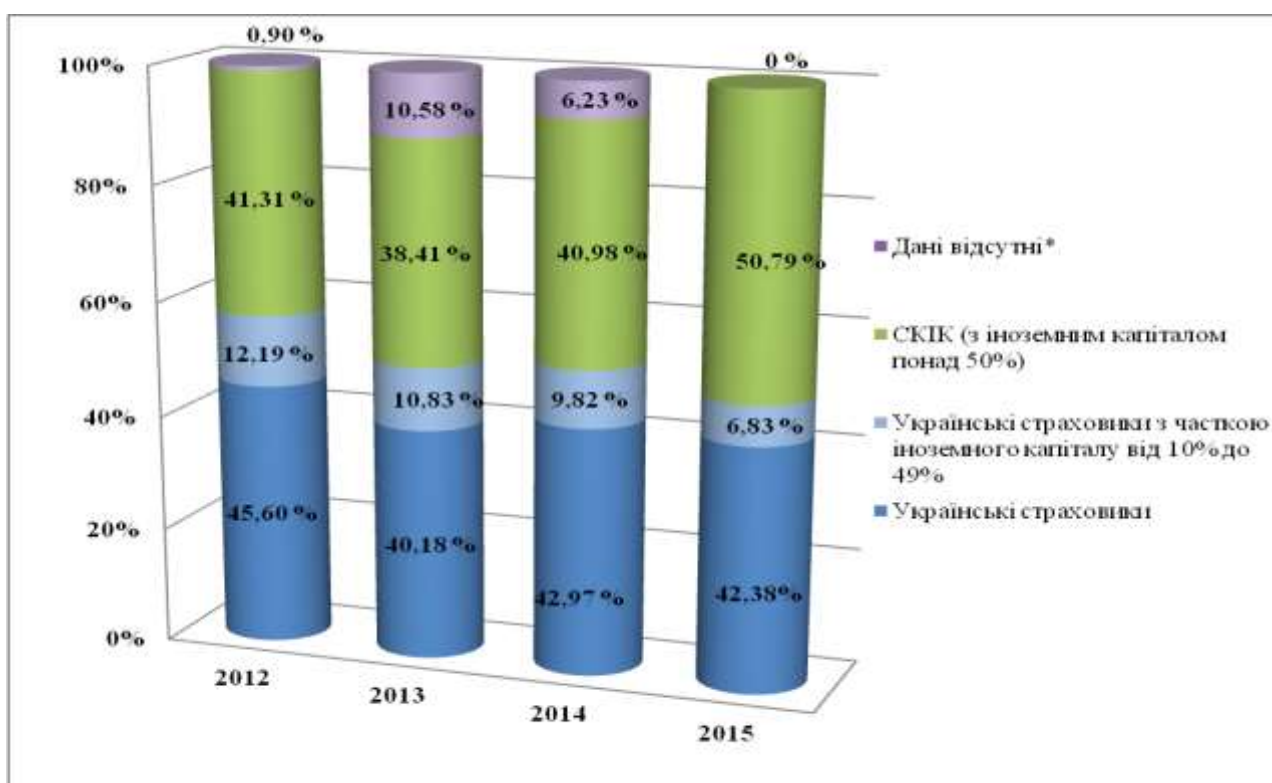

Рис. 2.2. Розподіл страховиків за чистими страховими преміями, млрд грн *

* Розроблено авторами за джерелом [1]

На мою думку, подальша лібералізація страхування може призвести до домінування іноземних груп, що, у свою чергу, здатне перетворити переваги міжнародної інтеграції на їх протилежність – зниження капіталізації всієї страхової галузі за рахунок «переключення» більшої частини її фінансових потоків на закордонних гравців. Серед нових проблем, що можуть виникнути внаслідок такого переорієнтування можна назвати:

- експансія великих іноземних страховиків, яка буде супроводжуватись ціновим демпінгом;
- підвищена чутливість до коливань світового фінансового ринку, а також міжнародних фінансових спекуляцій;
- втрата національного контролю над страховими резервами та інвестиційними коштами;
- скорочення зайнятості у цій сфері, викликане концентрацією більшості відповідних технологічних функцій у зарубіжних офісах іноземних компаній.

Водночас низький рівень капіталізації українських страхових компаній може компенсуватися значними обсягами страхування і перестраховання ними ризиків у СКІК і зарубіжних страховиків, внаслідок чого у подальшому буде спостерігатися висока залежність страхового ринку України від кон'юнктури та спекулятивних очікувань іноземних страхових компаній.

Продовжимо аналіз дослідженням розподілу страховиків за чистими страховими преміями (рис. 2.2) за 2012-2015 рр., можна зробити такий висновок:

- у 2012 році частка зібраних чистих страхових премій українськими страховиками складала 45,6% (6,95 млрд грн), частка українських страховиків з часткою іноземного капіталу від 10 % до 49% складала 12,19% (1,86 млрд грн), частка СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) складає 41,31 % (6,3 млрд грн);
- у 2013 році частка зібраних чистих страхових премій українськими страховиками складала 40,2% (7,86 млрд грн), частка українських страховиків з часткою іноземного капіталу від 10 % до 49% складала 10,8% (2,12 млрд грн),

частка СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) складає 38,41% (7,52 млрд грн);

– у 2014 році частка зібраних чистих страхових премій українськими страховиками складала 42,8% (7,68 млрд грн), частка українських страховиків з часткою іноземного капіталу від 10 % до 49% складала 9,82% (1,76 млрд грн), частка СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) складає 40,9% (7,33 млрд грн);

– у 2015 році частка зібраних чистих страхових премій українськими страховиками складала 42,4% (8,08 млрд грн), частка українських страховиків з часткою іноземного капіталу від 10 % до 49% складала 6,8% (1,30 млрд грн), частка СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) складає 50,8% (9,68 млрд грн);

У 2015 році порівняно з 2012 роком кількість зібраних страхових премій українськими страховими компаніями збільшилися на 1,13 млрд грн, українськими страховиками з часткою іноземного капіталу від 10% до 49% зменшилася 0,56 млрд грн, частка зібраних чистих премій СКІК (з іноземним капіталом понад 50%) збільшилися на 3,39 млрд грн.

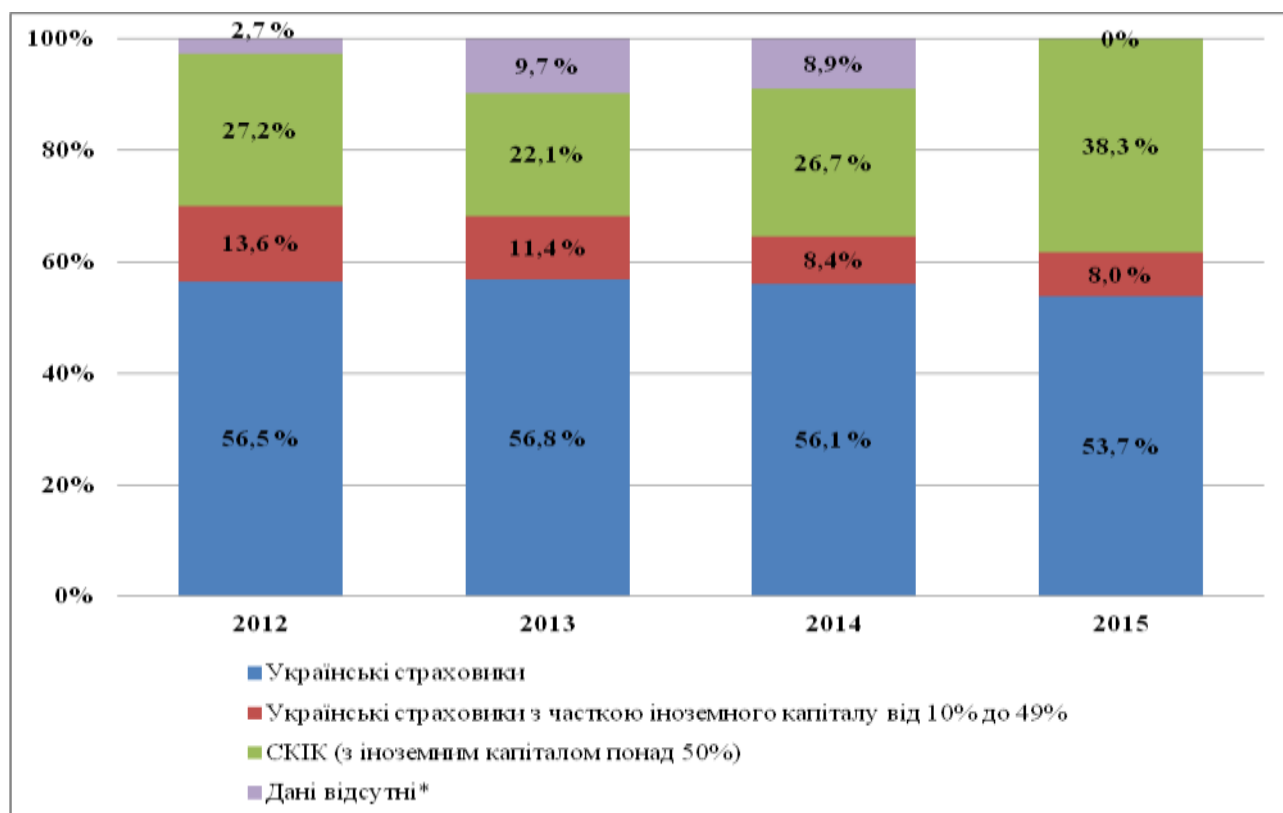

Рис. 2.3. Розподіл активів страховиків, млрд грн *

* Побудовано автором за джерелом [1]

Провівши аналіз страхового ринку за вище вказаними показниками можна зробити висновок, що на національному страховому ринку страховики з іноземним капіталом займають значне місце за обсягом чистих страхових премій, що може свідчити про те, що українські страхувальники надають перевагу СКІК в одержанні послуг страхування, за розміром сформованих активів українські страховики займають передову позицію.

2.3. Переваги та недоліки інтеграційних процесів на страховому ринку

У 2016 році український онлайн - журнал «Mind.ua» розробив рейтинг надійності страхових компаній України [7]. Результати відповідного дослідження здійснені на основі декількох показників: боргове навантаження, ліквідність, рівень виплат, приріст премій, динаміка капіталу, рівень перестраховування, коефіцієнт автономії.

Результати представлені у табл. 2.6, де у дужках наведено категорію страховика (СКІК тощо), а символ зірки «*» означає рівень отриманого рейтингу (чим більше зірок, тим краще рейтинг).

Таблиця 2.6

Рейтинг надійності страхових компаній у 2016 році *

*****	****	***	**	*
Колоннейд Україна (СКІК)	Європейське туристичне страхування (СКІК)	ІНГО Україна (Україна)	Перша (Україна)	АСКА (Україна)
	АХА Страхування (СКІК)	УПСК (СКІК)	НАДІЙНА (Україна)	
	Українська Страхова Група (СКІК)	Allianz Україна (СКІК)		
	Саламандра-Україна (Україна)	Універсальна (Україна)		

Визначено за джерелом [7]

Як видно з табл. 2.6, тільки одна страхова компанія отримала 5 зірок. Це страхова компанія з капіталом з Канади – СК «Колоннейд Україна».

Високий рейтинг в 4 зірки отримали 4 страхові компанії з іноземним капіталом і одна з вітчизняним. Ці страховики відрізняються оптимальним рівнем ліквідності, гарною платіжною дисципліною, демонструють стійке зростання премій і капіталу, а також мають достатній рівень фінансової автономії. У тому числі, вони можуть розраховувати на підтримку своїх акціонерів-нерезидентів.

Одну зірку, тобто катастрофічний рівень надійності отримала лише одна компанія – «АСКА». У цієї компанії «провал» практично за всіма показниками: надмірна боргове навантаження (майже 390%), низька ліквідність (лише 10%), мізерний рівень виплат (8,1%), падіння премій (-25% за 2016 рік), слабкий приріст капіталу (8%), а також високий рівень перестраховання (71%) і значення коефіцієнта фінансової автономії (20,4%) [7].

Відкриття іноземними інвесторами українського страхового ринку має свої переваги та недоліки (табл.2.7). Для держави позитивним є те, що підвищується авторитет у міжнародному співтоваристві, розвивається інфраструктура фінансових ринків, зростає можливість ефективного розвитку страхування та конкуренції. Але поміж тим це ускладнює нагляд страхового ринку, посилюється іноземне втручання у страхову систему України та відбувається значний відтік коштів за кордон.

Таблиця 2.7

Переваги та недоліки приходу на український страховий ринок іноземних інвесторів *

Суб'єкт страхового ринку	Переваги	Недоліки
Держава	+ підвищення авторитету в міжнародному співтоваристві; + підвищення загальної кваліфікації страхового ринку; + розвиток фінансових ринків та їхньої інфраструктури; + інтеграція у світове співтовариство; + можливість ефективного розвитку страхування та конкуренції.	- ускладнення страхового нагляду; - посилення іноземного втручання у страхову систему країни; - відтік коштів за кордон; - ризик появи інструментів для швидкого вилучення прибутку та виходу з ринку; - недовговічність відносин.

Продовження табл. 2.7

Українські страховики	+ запровадження міжнародного досвіду ведення страхової справи; + підвищення якості страхового продукту; + покращення організаційного та фінансового менеджменту; + створення нових робочих місць, підвищення кваліфікації кадрів; + підвищення фінансової стійкості компанії.	- надлишкова конкуренція; - загроза банкрутства та злиття.
Українські страховальники	+ поява нових страхових послуг; + можливість великого вибору серед страхових компаній; + зниження тарифів з окремих видів страхування через конкуренцію.	- ризик шахрайства з боку іноземних страховиків.
Іноземний інвестор	+ отримання високих доходів від інвестування страхових резервів; + організація розгалуженої системи обслуговування інших економічних суб'єктів-нерезидентів; + освоєння нових ринків; + отримання довгострокового капіталу на ринку страхування життя.	- нестабільність інвестування резервів в українську економічну систему; - брак сприятливого інвестиційного клімату; - політичні ризики; - низький рівень життя населення й розвитку виробничої сфери економіки

* Розроблено згідно з даними [11]

Отже, загалом, щоб не втратити конкурентні переваги, вітчизняні страхові компанії повинні постійно удосконалювати свої операції й послуги, нарощувати рівень капіталізації страхової системи і консолідації вітчизняного страхового бізнесу, упроваджувати прогресивні технології управління задля підвищення ефективності своєї діяльності.

Аналіз сучасного стану, тенденцій і проблем розвитку вітчизняного страхового ринку свідчить про певні здобутки та численні недоліки, притаманні функціонуванню як окремих страхових компаній, так і всієї системи страхування.

Тому, з метою зменшення впливу фінансової кризи на страховий ринок України, необхідно здійснити наступні заходи: підвищити вимоги до джерел формування статутного капіталу страховиків; покращити процес проведення

аналізу статистичної інформації із страхування та звітності страховиків і страхових посередників; впровадження європейських принципів регулювання страхової діяльності; забезпечити прозорість страхового ринку, шляхом достовірної та регулярної фінансової звітності; сприяння нормуванню діяльності щодо страхування фінансових ризиків; всебічне сприяння розробці та впровадженню нових видів обов'язкового страхування; вдосконалення системи автострахування; сприяти розвитку довгострокового страхування життя, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення та врегулювання діяльності страховиків у сфері обов'язкового медичного страхування.

Проблема впливу СКІК на розвиток страхового ринку тісно пов'язана євроінтеграційними процесами на страховому ринку. Для аналізу позитивних та негативних сторін членства в ЄС, визначення пріоритетних варіантів вирішення проблем, пов'язаних з загрозами, застосовано метод SWOT-аналізу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

SWOT-аналіз євроінтеграції страхового ринку України *

Сильні сторони	Потенційні можливості
<ul style="list-style-type: none"> - поліпшення управління ризиками в страхових компаніях; - нагляд, пов'язаний з ідентифікацією ризиків; - гармонізація механізмів розрахунку і методів дії при визначенні рівня платоспроможності страховика; - інтеграція страхових і перестраховальних ринків ЄС; - поліпшення міжнародної конкурентності страхових та перестрахових компаній країн ЄС; - поліпшення якості законодавчої бази; - підвищення рівня захисту застрахованих на основі запровадження пруденційного нагляду 	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення іноземних інвестицій у страховий ринок; - зменшення тарифів на надання страхових послуг; - запровадження європейських стандартів з класифікації ризиків у страхуванні; - можливість захисту інтересів споживачів страхових послуг згідно з процедурою розгляду досудових спорів; - сприяння захисту економічної конкуренції на страховому ринку України; - запровадження корпоративного управління діяльністю страхових компаній; - можливість уникнення витіснення українських страхових компаній з ринку ЄС; - зміцнення ринкових засад діяльності учасників страхового ринку; - удосконалення системи правового забезпечення ринку страхових послуг.

Продовження табл. 2.8

Слабкі сторони	Потенційні загрози
<ul style="list-style-type: none"> - низький рівень капіталізації страхового ринку; - неконкурентоспроможність внутрішнього страхового ринку; - складність контролю стандартів якості надання страхових послуг; - монополізація страхового ринку України; - відсутність ефективних механізмів захисту інтересів вітчизняних страховиків; - складнощі у порядку ліцензування страхової діяльності; - високий рівень оподаткування та відсутності прозорості податкової політики; - невідповідальність показників діяльності страхових компаній резидентів та нерезидентів. 	<ul style="list-style-type: none"> - недостатній рівень прозорості діяльності страховиків; - занепад та зникнення національних страховиків; - підвищення конкуренції для вітчизняних страховиків на внутрішньому ринку; - недосконала процедура перерахування страхових премій страховикам - нерезидентам

* Розроблено авторами за джерелом [3, с.95]

На основі проведеного SWOT-аналізу правомірно зробити висновок, що вступ України до ЄС стане стимулом для реалізації розглянутих можливостей, створення стабільного вітчизняного законодавства, розбудови страхового ринку відповідно до європейських стандартів якості надання страхових послуг. Однак, зазначені варіанти необхідно структурувати та визначити пріоритетність їх вирішення.

ВИСНОВКИ

У роботі обгрунтовано вплив іноземного капіталу на розвиток страхового ринку України.

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом у 1999 році спричинила перерозподіл гравців на страховому ринку.

2. За розміром зібраних валових страхових премій Україна набагато відстає від провідних країн світу. Такі країни, як Польща та Аргентина за обсягом страхових премій випереджають Україну, водночас чисельність населення України є більшою за ці країни.

3. У 2017 році страхові компанії інвестували кошти у банківські вклади (депозити) на рівні 50%, що забезпечує страховиків зависокою ліквідністю. Аналіз показує абсолютно нерозвиненими інвестиції в економіку України, фінансування (кредитування) житлового будівництва.

4. Станом на 2017 рік найбільшу частку в загальній сумі іноземного капіталу становить капітал з Великої Британії, Північної Ірландії, США, Польщі, Кіпру, Нідерландів, Росії, Австрії. Більшість СКІК мають іноземний капітал з Кіпру.

5. Більшість СКІК займають лідируючі позиції на ринку щодо активів, страхових премій та страхових виплат. Страхування в Україні великою часткою визначається діяльністю СКІК. Має місце зростання частки іноземних страховиків і зменшення результатів українських страховиків.

6. Відкриття іноземними інвесторами українського страхового ринку має свої переваги та недоліки. Позитивним є те, що розвивається інфраструктура фінансових ринків, зростає можливість ефективного розвитку страхування та конкуренції. З іншого боку посилюється іноземне втручання у страхову систему України та відбувається значний відтік коштів за кордон.

7. На основі проведеного SWOT-аналізу зроблено висновок, що вступ України до ЄС стане стимулом для розбудови страхового ринку відповідно до європейських стандартів якості надання страхових послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бреус І.О. Присутність іноземного капіталу на страховому ринку України. / І. О. Бреус, Л. В Шірінян // Збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного семінару. Київ, 07.11.2017 р. – К.: Аграр Медіа, 2017. - 355 с.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» від 07.07.2005 р. №2774 – VI.91. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Інформаційно-аналітична платформа для бізнесової аналітики «YouControl / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://youcontrol.com.ua>.
4. Коваль В.В. Перспективи розвитку страхового ринку в Україні / В. В. Коваль, В. М. Бондаренко / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org>.
5. Коренева, О. Г. Розвиток ринку страхових послуг України в умовах вступу України до СОТ [Текст] / О. Г. Коренева, К. В. Шилікова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наукових праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2008. – Вип. 23. – С. 54-61.
6. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. - К.: «Хай-Тек Прес», 2008. - 336 с.
7. Офіційний сайт журналу «Mind.ua» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20172756-gonka-na-vizhivannya-rejting-strahovih-kompanij-2017>.
8. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/>.

9. Офіційний сайт Приватного акціонерного товариства «Українська страхова група» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukringroup.com.ua/ukr/>.

10. Офіційна інформаційна база даних підприємств / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smida.gov.ua/>.

11. Офіційний сайт Форіншурер / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/>.

12. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf.

13. Шірінян Л.В. Конкурентоспроможність страхового ринку України в сучасних умовах / Л.В.Шірінян // Економіка України. – 2011. - №7. – С. 37 – 48.